

Початкова освіта

УДК 376:[316.61:613]

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15353332>

**Здоров'язбережувальні принципи соціалізації дітей молодшого
шкільного віку з особливими освітніми потребами**

Яковишина Тетяна В'ячеславівна

кандидат педагогічних наук, доцент,

доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти,

Рівненський державний гуманітарний університет,

вул. Пластова, 31, Рівне, Україна, 33000,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

Прийнято: 15.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

***Анотація.** У публікації окреслено зміст здоров'язбережувальної педагогіки та здоров'язбережувальної соціалізації молодших школярів з особливими освітніми потребами. Акцентується увага на актуальності здоров'язбережувальної педагогіки та здоров'язбережувальної соціалізації молодших школярів, що обумовлено багатьма чинниками, зокрема змінами в соціально-економічному середовищі, в системі освіти, пандемією COVID-2019 та воєнним станом, а також зростанням проблем зі здоров'ям серед дітей. У цьому контексті важливо враховувати потреби в розвитку і вихованні дітей з особливими освітніми потребами, їхньому фізичному та психічному здоров'ї, а також потреби у формуванні здорових соціальних зв'язків. Забезпечення здоров'язбережувальної соціалізації молодших*

школярів з особливими освітніми потребами є ключовим фактором для формування гармонійно розвинутих осіб, здатних ефективно функціонувати в соціумі, зберігаючи своє здоров'я і забезпечуючи соціальну активність. Це сприяє загальному підвищенню якості життя майбутніх поколінь, а також запобігає виникненню численних проблем із здоров'ям у дорослому віці.

Мета публікації: окреслити зміст та завдання здоров'язбережувальної педагогіки та здоров'язбережувальної соціалізації молодших школярів з особливими освітніми потребами, а також з'ясувати здоров'язбережувальні принципи соціалізації дітей з ООП. Мета наукової розвідки досягалася такими **методами:** аналіз психолого-педагогічної літератури, власні спостереження, порівняльний аналіз та систематизація для забезпечення всебічного розуміння та оцінки досліджуваного процесу. З метою уточнення основних понять роботи використано термінологічний аналіз. **Результати:** у публікації розкрито тлумачення змісту понять «здоров'язбережувальна педагогіка» та «здоров'язбережувальна соціалізація молодших школярів з особливими освітніми потребами»; визначені здоров'язбережувальні принципи соціалізації та її мета. **Висновки:** здоров'язбережувальна соціалізація дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами є важливим аспектом сучасної освіти, її актуальність зростає з кожним роком, оскільки вона безпосередньо впливає на якість життя молоді в майбутньому.

Ключові слова: діти молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами; здоров'язбережувальна педагогіка; здоров'язбережувальна соціалізація; соціалізація.

Health-preserving principles of socialization of primary school-age children with special educational needs

Yakovyshyna Tetiana

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor at
the Department of Primary, Inclusive and Higher Education Pedagogy Rivne
State University of the Humanities, Plastova str., 31, Rivne, 33000, Ukraine,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9507-3621>

Abstract. *The publication outlines the content of health-preserving pedagogy and health-preserving socialisation of primary schoolchildren with special educational needs. Attention is focused on the relevance of health-promoting pedagogy and health-promoting socialisation of primary schoolchildren, which is due to many factors, including changes in the socio-economic environment, in the education system, the COVID-2019 pandemic and martial law, as well as the growth of health problems among children. In this context, it is important to take into account the developmental and educational needs of children with special educational needs, their physical and mental health, as well as the need to form healthy social relationships. Ensuring the health-preserving socialisation of primary school children with special educational needs is a key factor in the formation of harmoniously developed individuals who are able to function effectively in society, maintaining their health and ensuring social activity. This contributes to the overall improvement of the quality of life of future generations and prevents the emergence of numerous health problems in adulthood.*

The purpose of the publication is to outline the content and tasks of health-preserving pedagogy and health-preserving socialisation of primary schoolchildren with special educational needs, as well as to identify health-preserving principles of socialisation of children with SEN. The purpose of the scientific research was

achieved by the following **methods**: analysis of psychological and pedagogical literature, personal observations, comparative analysis and systematisation to ensure a comprehensive understanding and evaluation of the research process. The terminological analysis was used to clarify the basic concepts of the work. **Results**: the publication reveals the interpretation of the content of the concepts of 'health-preserving pedagogy' and 'health-preserving socialisation of primary schoolchildren with special educational needs'; health-preserving principles of socialisation and its purpose are defined. **Conclusions**: health-preserving socialisation of primary school children with special educational needs is an important aspect of modern education, its relevance is growing every year, as it directly affects the quality of life of young people in the future.

Keywords: primary school children with special educational needs, health-preserving pedagogy, health-preserving socialisation, socialisation.

Постановка проблеми. Здоров'язберезувальна педагогіка і здоров'язберезувальна соціалізація дітей з особливими освітніми потребами (ООП) є важливими складовими частинами сучасної освіти. Вони сприяють не тільки корекції порушень, але й загальному розвитку дитини, забезпечують її фізичне, психічне й соціальне благополуччя. Адаптовані програми, інклюзивне навчання, підтримка з боку педагогів, соціальних працівників і батьків – всі ці фактори є ключовими для успішної соціалізації та інтеграції дітей з ООП у суспільство. Тільки за таких умов вони можуть повноцінно розвиватися і реалізувати свій потенціал.

Здоров'язберезувальна соціалізація дітей з особливими освітніми потребами є важливою складовою розвитку суспільства, що забезпечує дітям можливість не лише отримувати освіту, але й соціалізуватися, адаптуватися до норм і цінностей соціуму. Проте в умовах воєнного стану, який триває в Україні з 2014 року та ще більш загострився після повномасштабного

вторгнення Росії у 2022 році, ця проблема набуває особливої актуальності й потребує нових підходів і стратегій [15].

Воєнний стан став значним викликом для освітньої системи України, зокрема для дітей з особливими освітніми потребами, які потребують спеціальних умов для навчання та розвитку. Закриття шкіл, переміщення дітей з ООП через зону бойових дій, відсутність доступу до навчальних матеріалів та онлайн-ресурсів – усі ці фактори ускладнюють процес інклюзивної освіти.

У багатьох регіонах, де війна зачепила освітні установи, не вистачає фахівців (асистентів, психологів, дефектологів, логопедів), а також відповідних матеріальних та технічних ресурсів для того, щоб організувати здоров'язберезувальне навчання для дітей з ООП. Відсутність інклюзивних класів та спеціальних навчальних програм у великих масштабах призводить до того, що такі діти не отримують необхідної допомоги та підтримки, що в свою чергу впливає на їхню соціалізацію.

У таких складних умовах надзвичайно важлива роль педагогів, психологів, соціальних працівників та батьків у забезпеченні підтримки дітей з ООП. Вони повинні не лише допомагати з навчанням, але й надавати емоційну підтримку, знижувати рівень стресу, проводити профілактику психологічних травм. Оскільки більшість дітей з ООП мають ускладнення в соціалізації та інтеграції в суспільство в мирний час, то під час війни цей процес може ще більше ускладнитися через психологічні фактори, соціальні ізоляції, переміщення і непевність у майбутньому.

Здоров'язберезувальна соціалізація дітей з ООП повинна включати в себе не тільки фізичну реабілітацію, а й корекцію емоційного стану, створення соціального простору для взаємодії з однолітками, що є життєво важливим для розвитку соціальних навичок та інтерперсональних відносин.

Держава повинна активно працювати над створенням умов для здоров'язберігаючої соціалізації дітей з ООП під час воєнного стану. Це

включає не лише надання фінансової та організаційної підтримки інклюзивним програмам, але й створення тимчасових психологічних центрів, реабілітаційних програм і мобільних команд допомоги для дітей, що опинилися в кризових ситуаціях. Міжнародні організації також можуть допомогти в наданні ресурсів і досвіду для підтримки таких дітей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблем здоров'язбережувальної соціалізації дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами є багатогранним і міждисциплінарним. Учені, які працюють у цій галузі, об'єднують педагогічні, психологічні, соціологічні та медичні підходи для розробки комплексних програм та моделей, які сприяють здоровому розвитку і адаптації таких дітей в суспільстві. Зокрема, концепції інклюзивної освіти, індивідуалізованого підходу та підтримки соціалізації лежать в основі сучасних досліджень і практик у цій сфері.

Вітчизняна та зарубіжна наука заклала теоретичну базу для вирішення проблем здоров'язбережувальної соціалізації. Сутність здоров'язбережувальної педагогіки розкрита в працях Л. та О. Омельченко [14], В. Оржеховської та О. Пилипенко О. [15]. Проблему збереження та формування здоров'я дітей і молоді науковці розглядають у таких ракурсах: формування культури здоров'я учасників педагогічного процесу (О. Аксьонова [1], М. Лукашевич, І. Мигович [10], А. Обухівська [17], Л. Рибалко [7]), збереження здоров'я, формування здорового способу життя дітей та підлітків засобами фізичної культури та виховання (С. Грищенко, Ю. Носко, М. Носко [12], Н. Денисенко [5], О. Попова [16], А. Тучинський [19]), соціалізація дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами (Ю. Клопотенко [9], Л. Шуміленко [21], Т. Яковишина [22]).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Попри значний інтерес науковців до проблеми соціалізації молодших школярів,

існують аспекти, що потребують подальшого вивчення. Зокрема, комплексна оцінка здоров'язбережувальної соціалізації здобувачів з ООП дозволяє виокремити її недоліки: для здійснення здоров'язбережувальної соціалізації вихованців необхідно чітко усвідомити її зміст, мету та принципи з метою коригування існуючих методик; недостатньо вивчена роль агентів соціалізації – батьків, родичів, найближчого оточення; неналежна увага до медичних працівників тощо. Але почати потрібно з чіткого усвідомлення змісту й мети здоров'язбережувальної соціалізації молодших школярів з ООП, її провідних принципів. Саме тому наша публікація – спроба уніфікувати визначення та мету здоров'язбережувальної педагогіки й здоров'язбережувальної соціалізації, проаналізувати засадничі вимоги до процесу соціалізації дітей молодшого шкільного віку з особливими освітніми потребами.

Мета статті: окреслити зміст та мету здоров'язбережувальної педагогіки та здоров'язбережувальної соціалізації дітей молодшого шкільного віку з ООП, схарактеризувати основні здоров'язбережувальні принципи соціалізації здобувачів з особливими освітніми потребами.

Виклад основного матеріалу дослідження. Здоров'язбережувальна педагогіка – це напрям педагогічної діяльності, що розробляє специфічні закономірності, принципи, підходи, зміст, форми та методи медико-педагогічних впливів, що сприяють оптимізації освітніх процесів дітей і підлітків з метою збереження та зміцнення їхнього здоров'я.

Описуючи рівні здоров'я, беруть до уваги такі його *рівні*:

- 1) біологічний – початкове здоров'я передбачає досконалість саморегуляції організму, гармонію фізіологічних процесів і, як наслідок, мінімум адаптації;
- 2) соціальний – здоров'я є мірою соціальної активності, діяльного ставлення людини до світу;

3) особистісно-психологічний – здоров'я є не відсутністю хвороби, а радше запереченням її, у сенсі подолання. Здоров'я в цьому разі виступає не тільки як стан організму, а й як «стратегія життя людини» [3].

Особистісно-орієнтований здоров'язбережувальний і розвивальний сучасний освітній процес складається з 3-х основних напрямів (процесів):

- 1) процес навчання;
- 2) процес виховання у навчанні;
- 3) процес збереження здоров'язбережувального потенціалу.

Процес розвитку, який традиційно є одним із 3-х складових освітнього процесу, за умов побудови особистісно-орієнтованого освітнього середовища з використанням технологій, що забезпечують персоналізацію освіти, а при цьому є невід'ємною частиною освітнього процесу, особливо якщо це стосується дітей з особливими освітніми потребами.

У процесі освіти насамперед створюються умови для здорового розвитку дітей:

- 1) дотримуються фізіологічні основи освітнього режиму (враховується час працездатності, стомлюваність, навчальне навантаження, проводяться фізкультхвилинки);
- 2) проводиться гігієнічна оцінка умов і технологій освіти (повітряно-тепловий, світловий режим, режим і організація всього процесу);
- 3) формується здоровий спосіб життя [11, с. 16].

Отож, *здоров'я* – це природна, абсолютна і неминуща життєва цінність, що посідає найвищу сходинку на ієрархічних сходах цінностей, а також у системі таких категорій людського буття, як інтереси та ідеали, гармонія, краса, сенс і щастя життя, творча праця, програма і ритм життєдіяльності. Ефективність здобуття освіти дітей та підлітків залежить від здоров'я. Виховання здорового підростаючого покоління має бути одним із китів, на якому має будуватися вся педагогічна робота [3].

Отож, одним із найважливіших завдань, що стоять перед освітою, є збереження здоров'я дітей. Можна вважати, що здоров'я здобувача в нормі, якщо:

- а) у фізичному плані – вміє долати втому, здоров'я дає йому змогу справлятися з навчальним навантаженням;
- б) в інтелектуальному плані – виявляє добрі розумові здібності, спостережливість, уяву, самонавчання;
- в) у моральному плані – чесний, самокритичний, емпатичний;
- г) у соціальному плані – комунікабельний, розуміє гумор, сам уміє жартувати;
- д) в емоційному плані – врівноважений, здатний дивуватися і захоплюватися [3].

Учитель та асистент учителя постійно мають дбати про збереження психічного здоров'я дітей з ООП, підвищувати стійкість нервової системи здобувачів.

Причини несприятливого впливу процесу освіти на здоров'я:

- 1) інтенсифікація навчання;
- 2) використання новітніх технічних засобів навчання;
- 3) перехід на нові форми навчання з тривалим навчальним тижнем;
- 4) навчальний стрес, пов'язаний з дистанційною формою здобуття освіти;
- 5) зниження рухової активності;
- 6) недостатня освітленість класів;
- 7) погане повітря шкільних приміщень;
- 8) матеріально-технічна база не забезпечує збереження і зміцнення здоров'я дітей;
- 9) навантаження під час розвивального навчання, що негативно впливають на психо-емоційний стан здобувачів, підвищують рівень їхньої стомлюваності та невротизації;

- 10) брак фізичної активності учнів, що призводить до гіподинамії та інших порушень здоров'я школярів;
- 11) перевантаженість навчальних програм фактологічною інформацією;
- 12) неможливість (нездатність) багатьох учителів в умовах сучасної організації освітнього процесу реалізувати індивідуальний підхід до школярів у процесі освітньої роботи з урахуванням психологічних, фізіологічних особливостей і стану здоров'я [9, с. 48].

Але яким чином ці завдання мають реалізовуватися? Через успішну соціалізацію, яка зумовлена *трьома чинниками*: очікуваннями, зміною поведінки та прагненням до конформізму. Прикладом успішної соціалізації може слугувати група шкільних однолітків. Діти, які завоювали авторитет серед однолітків, встановлюють зразки поведінки: всі інші або поведуться так само, як вони, або хочуть цього. Зрозуміло, соціалізація здійснюється не тільки під впливом однолітків. Ми так само вчимося у своїх батьків, учителів тощо. Під їхнім впливом формуються інтелектуальні, соціальні та фізичні навички [8].

Отож, процес соціалізації не можна розглядати однобічно тільки як засвоєння індивідом соціальних норм і цінностей, його потрібно розглядати як двосторонній процес, що включає активне відтворення індивідом суспільних відносин. Позитивна соціалізація, являючи собою безперервний, двосторонній процес взаємодії індивіда і суспільства, має забезпечувати суспільству можливість збереження стабільності, трансляції та розвитку культури, а індивідові – можливість долучення до культури, освоєння соціальних норм і ролей, набуття якостей, необхідних для включення в соціум. Двосторонній соціальний обмін у результаті соціалізації відбувається через такі процеси: інтеріоризації – освоєння молоддю соціального досвіду; екстеріоризації – внесення нею в соціальне життя нових елементів. Людина не просто засвоює

соціальний досвід, вона перетворює його на власні цінності, установки та орієнтації навички [7]. Соціальна активність є головною якістю соціалізації.

Зазначений момент перетворення соціального досвіду показує не просто пасивне його прийняття, а передбачає активність індивіда в застосуванні такого перетвореного досвіду, тобто у відомій «віддачі», коли результатом є не просто «добавка» до вже наявного соціального досвіду, а його відтворення, тобто просування на новий щабель.

Отже, ми тлумачимо здоров'язбережувальну соціалізацію дітей з особливими освітніми потребами як процес інтеграції та адаптації дітей з особливими освітніми потребами у соціальне середовище з одночасним забезпеченням їхнього фізичного, психічного та соціального здоров'я. Це поняття охоплює низку заходів і підходів, які спрямовані на підтримку та розвиток дітей з ООП, зокрема через створення таких умов, що сприяють їхній адаптації, розвитку соціальних навичок і забезпеченню здоров'я в умовах як звичайного життя, так і складних ситуацій (наприклад, воєнний стан, кризові ситуації тощо).

Мета здоров'язбережувальної соціалізації дитини молодшого шкільного віку з ООП – особистість, що має стійкість до згубних для здоров'я звичок і форм поведінки, має настанови на здоровий спосіб життя, зорієнтована на систему цінностей, у якій цінність здоров'я посідає одне з головних місць.

Здоров'язбережувальна соціалізація (ЗЗС) включає два блоки – настановний і діяльнісний. Настановний блок містить заходи, спрямовані на формування мотивації учнів до здорового способу життя. Діяльнісний містить конкретні заходи щодо збереження здоров'я дітей на даному етапі їхнього розвитку. Звідси – специфіка ЗЗС у педагогічній практиці [13].

Здоров'язбережувальна соціалізація дітей молодшого шкільного віку з ООП у педагогічній діяльності може бути структурована за такими показниками:

- взаємозумовленість освітнього процесу і стану здоров'я здобувачів;
- високий ступінь використання педагогами та керівниками в освітніх установах експертного підходу, який дає змогу виявляти та вивчати вплив нових технологій, програм на здоров'я учнів з ООП;
- відповідність методів і змісту навчання меті – зберегти здоров'я дітей у процесі здобуття освіти;
- залежність ефективності здоров'язбережувальної діяльності від варіативності її змісту;
- необхідність урахування вікових та індивідуальних особливостей школярів у процесі освіти [6, с. 32].

Виокремимо такі *принципи здоров'язбережувальної соціалізації дітей молодшого шкільного віку з ООП*:

1. Створення освітнього середовища, що забезпечує зняття всіх стресоутворювальних чинників освітнього процесу. Атмосфера доброзичливості, віра в сили дитини, індивідуальний підхід, створення для кожного ситуації успіху необхідні не тільки для пізнавального розвитку здобувачів з ООП, а й для їхнього нормального психофізіологічного стану.

2. Творчий характер освітнього процесу. Навчання без творчого заряду нецікаве, а отже, тією чи іншою мірою, є насильством над собою та іншими. Можливість для реалізації творчих завдань досягається використанням на заняттях, уроках і в позаурочній роботі активних методів і форм навчання.

3. Забезпечення мотивації освітньої діяльності. Дитина з ООП – суб'єкт освіти і навчального спілкування, вона має бути емоційно залучена в процес соціалізації, що забезпечує природне підвищення працездатності та ефективності роботи мозку не на шкоду здоров'ю.

4. Побудова освітнього процесу відповідно до закономірностей становлення психічних функцій. Насамперед мається на увазі перехід від спільних дій до самостійних, від дії в матеріальному плані за матеріалізованою програмою до мовленнєвого та розумового планів виконання дії, перехід від розгорнутих поетапних дій до згорнутих і автоматизованих.

5. Врахування системної будови вищих психічних функцій. Під час формування базових функцій педагогу важливо брати до уваги всі компоненти, що входять до цієї функції, їхню готовність до формування нової функції.

6. Перевага значущого осмисленого змісту під час освоєння нового матеріалу, навчання «за одиницями, а не за елементами», принцип цілісності.

7. Усвідомлення дитиною успішності в будь-яких видах діяльності. Педагогу, асистенту вчителя немає потреби бути необ'єктивними – вони можуть виділити якийсь шмат чи аспект роботи, похвалити за старання в певний період часу тощо. Успіх у навчанні – одне з джерел внутрішніх сил здобувача, що народжує енергію для подолання труднощів, бажання вчитися.

8. Раціональна організація рухової активності. Поєднання методик оздоровлення та виховання дає змогу домогтися швидкої і стійкої адаптації дитини до умов дитячого садка або школи: до 50% знижуються загальна захворюваність, загострення хронічних захворювань, пропуски через хворобу.

9. Забезпечення адекватного відновлення сил. Зміна видів діяльності, регулярне чергування періодів напруженої активної роботи і розслаблення, зміна довільної та емоційної активації необхідна для уникнення перевтоми дітей.

10. Забезпечення міцного запам'ятовування. Науково обґрунтована система повторення – необхідна умова здоров'язберезувальних технологій.

11. Комплексна система загартовування дітей.

Коли мова йдеться про основні аспекти здоров'язберезувальної соціалізації дітей з ООП, то акцентують увагу в першу чергу на фізичному здоров'ї: створення здорового середовища, що включає фізичну активність, правильне харчування та заходи профілактики різних захворювань, підтримка фізичної реабілітації для дітей з порушеннями здоров'я, включаючи корекційні заняття фізичної культури, лікувальну фізкультуру тощо [7].

Дуже важливим є забезпечення безпечних умов навчання та розвитку дітей з ООП, оскільки вони можуть стикатися з підвищеним рівнем стресу, тривоги, депресії, що виникають через соціальні, емоційні або фізичні труднощі. Психологічна реабілітація та розвиток впевненості в собі, емоційної стійкості, навичок самоорганізації й адаптації до змінюваних умов.

Окрім того, підвищеною має бути й увага до соціального здоров'я. Створення можливостей для соціалізації дітей з ООП, інтеграції їх у загальне соціальне середовище – через участь в освітньому процесі, спілкування з однолітками, роботу в колективі [2].

Для успішної здоров'язберезувальної соціалізації дітей молодшого шкільного віку з ООП потрібно розвивати комунікативні навички, самовираження, навчання емпатії, співпраці, адже це дозволить дітям адаптуватися до різних соціальних ситуацій і стати активними членами суспільства. Також потрібно формувати толерантність серед інших дітей та дорослих, що запобігає дискримінації та ізоляції дітей з особливими потребами.

Інклюзивна освіта як сучасна освітня технологія адаптує навчальні програми, що враховують індивідуальні особливості розвитку дитини з ООП. Здоров'язберезувальна соціалізація передбачає надання рівних можливостей для навчання дітей з ООП в умовах інклюзивного навчання, розробку інклюзивних методик, що дозволяють таким дітям не лише отримувати знання, але й активно брати участь у житті колективу.

Педагоги і батьки мають відігравати ключову роль у процесі здоров'язбережувальної соціалізації, надаючи емоційну підтримку та допомогу в адаптації до соціуму [7].

Отже, здоров'язбережувальна соціалізація здобувачів з ООП є комплексним підходом, який поєднує елементи здоров'я, педагогіки, психології та соціальної роботи. Вона не лише підтримує фізичне та психічне здоров'я дитини, але й допомагає їй адаптуватися до різноманітних соціальних ролей та ситуацій. Це процес, який має враховувати індивідуальні особливості кожної дитини з ООП, зокрема її можливості, потреби та обмеження [22].

Здоров'язбережувальна соціалізація допомагає дітям з ООП розвивати важливі соціальні та комунікативні навички, що є необхідними для їхньої подальшої адаптації в суспільстві. Вона сприяє формуванню впевненості у собі та усвідомленню своєї соціальної значущості, що знижує ризики розвитку психологічних проблем, таких як депресія чи соціальна ізоляція. Це ключовий елемент, який дозволяє дитині з особливими освітніми потребами стати активним учасником суспільного життя, реалізувати свої потенційні можливості та робити свій внесок у розвиток громади.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Актуальність проблеми здоров'язбережувальної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами в умовах воєнного стану в Україні є надзвичайно високою. Підвищений рівень стресу, руйнування освітніх і соціальних інфраструктур, психологічні травми, переміщення – все це ставить під загрозу соціалізацію і розвиток таких дітей. Важливо створювати інтегровані, інклюзивні програми, які не лише враховують специфіку розвитку дітей, але й надають їм підтримку в умовах кризових ситуацій. Тільки за таких умов можливо забезпечити здоров'язбережувальний процес соціалізації, адаптації та розвитку дітей з особливими потребами в умовах війни.

Здоров'язберезувальні принципи соціалізації дітей з особливими освітніми потребами – це науково обґрунтовані правила та підходи, спрямовані на забезпечення гармонійного фізичного, психологічного й соціального розвитку таких дітей, їхню інтеграцію в соціум при одночасному збереженні і розвитку здоров'я. Ці принципи базуються на інтеграції здоров'язберезувальних та інклюзивних методів педагогіки, психології і соціальної роботи, спрямованих на формування стійких навичок адаптації та соціалізації.

Здоров'язберезувальні принципи соціалізації дітей з особливими освітніми потребами полягають у комплексному підході до їхнього розвитку, де враховуються як фізичні, так і емоційні й соціальні потреби. Ці принципи сприяють формуванню здорового та гармонійного соціального середовища для дітей з ООП, що дозволяє їм повноцінно розвиватися і взаємодіяти з оточуючим світом. Основним завданням є створення таких умов, у яких дитина зможе відчувати себе повноцінною частиною соціуму і отримати необхідну підтримку для свого розвитку та благополуччя. Ця теза може бути вивчена в подальших розвідках у напрямі дослідження реалізації форм, методів та засобів здоров'язберезувальної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами.

Список використаних джерел

1. Аксьонова О. Інноваційні підходи до формування нового педагогічного мислення сучасного педагога освітньої галузі «Здоров'я та фізична культура». *Педагогіка здоров'я*: [збірник наукових праць У Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 170-річчю з дня народження І. Мечникова] / за заг. ред. акад. І. Прокопенка. Харків: ХНПУ ім. Г. Сковороди, 2015. 724 с. С. 138-144.

2. Балбекіна Н. Соціалізація дітей в сучасному освітньому просторі: Методичні рекомендації щодо реалізації обласної науково-методичної проблеми. Херсон: Херсонська академія неперервної освіти. 2013. 48 с.
3. Бобро А. Сутність поняття «соціальне здоров'я» у науковій літературі. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Шевченка*. Вип. 122. Чернігів: ЧНПУ. 2014. 2014. С. 19-23.
4. Верік Ю. Курс на здоров'язбережувальні технології. *Дошкільне виховання*. 2015. №2. С. 22-25.
5. Денисенко Н. Формування у дітей знань про особисте здоров'я, умінь та навичок в оздоровленні на заняттях з фізичної культури. *Дошкільне виховання*. 2009. № 11. С. 15-16.
6. Здоров'язбережувальна складова освіти: навчально-методичний посібник. Харків: Харківська академія неперервної освіти. 2024. 128 с.
7. Здоров'язбережувальні технології в освітньому середовищі: колективна монографія. За заг. ред. Л. Рибалко. Тернопіль: Осадца В. 2019. 400 с.
8. Зозуляк-Случик Р. Основи соціалізації особистості: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів (освітньо-професійна програма «Соціальна педагогіка». 2-е вид., переробл. та доповн. ІваноФранківськ: НАІР, 2022. 223 с.
9. Клопотенко Ю. Проблеми соціалізації дітей з особливими потребами. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Педагогічні науки. 2016 № 4. С. 48-51.
10. Лукашевич М., Мигович І. Теорія і методи соціальної роботи. Навч. посіб. 2-ге вид., доп. і випр. Київ: МАУП, 2003. 168 с.
11. Москаленко В. Соціалізація особистості: монографія. 2013. 540 с.
12. Носко М., Грищенко С., Носко Ю. Формування здорового способу життя: навчальний посібник. Київ: «МП Леся». 2013. 212 с

13. Омельченко С., Каліберда Л. Здоров'язбережувальна педагогіка: сучасні тенденції та перспективи розвитку. *Рідна школа*. 2012. № 7. С. 25-28.
14. Омельченко Л., Омельченко О. Здоров'ятворча педагогіка. Харків: вид. група «Основа», 2008. 205 с.
15. Оржеховська В., Пилипенко О. Превентивна педагогіка: науково-методичний посібник. Ізмаїл: СМІЛ, 2006. 283 с.
16. Попова О. Здоров'язберігаюче середовище в школі. *Освіта*. 2001. № 4. С. 80-84.
17. Сучасні технології збереження здоров'я учнів у діяльності психологічної служби і психолого-медико-педагогічних консультацій: посібник. За заг. ред. А. Обухівської. Київ: УНМЦ практичної психології і соціальної роботи. 2016. 218 с.
18. Тадаєва А. Особливості соціалізації молодших школярів у сучасному інформаційному просторі. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2013. Вип. 33(86). С. 525-530.
19. Тучинський А. Співпраця школи та сім'ї у виховання культури здоров'я учнів. Методичні рекомендації щодо співпраці вчителя фізичного виховання та батьків. *На Урок*. 2018. 14 с.
20. Устинова Н. Соціалізація дітей та учнівської молоді в сучасному освітньому просторі України. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 64. С. 378-383.
21. Шуміленко Л. Досвід роботи з соціальної адаптації та розвитку дітей-аутистів у загальноосвітній школі. *Початкова школа*. 2017. № 10. С. 55-57.
22. Яковишина Т. Особливості соціалізації дітей з особливими освітніми потребами у воєнну добу. Матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «*Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Winter Debates*». Дніпро, 8-9 лютого 2024. С. 58-61.